

החושים שלי

תנועת הצופים

תקדם יוזמה, פצוינות ומקצועיות.

דקה

בני-האדם משתמשים בחושים, כדי להתמצא בסביבתם וכדי לתפקד בחיי היומיום: בחוש הראייה - כדי לראות; בחוש השמיעה - כדי לשמוע; בחוש הטעם - כדי לבחון טעמים; בחוש הריח - כדי להריח; ובחוש המישוש - כדי לבחון דברים בנגיעה. ויש אנשים, הזוכים גם ב"חוש שישי", המאפשר להם לקלוט ולחוש דברים באופן יוצא דופן. בגיל זה משתמשים ילדים בחושים שלהם כדי ללמוד ולהכיר טוב יותר את העולם הנפתח בפניהם. בעזרת החושים הם בוחנים את הדברים החדשים שבהם הם נתקלים, ואת האנשים החדשים שהם מכירים. בעזרתם הם מנתחים את המצבים החדשים שבהם הם נתקלים, ובד בבד מחדדים את חושיהם ויכולותיהם. בפעילות זו נעסוק בחמשת החושים: נכיר אותם, ונבחן באילו דרכים אנו משתמשים בהם בחיי היומיום.

אטריות הפאזליות

■
החניך יכיר את חמשת החושים.

■
החניך ישתמש בחושיו ויבחן את הדרך, שבה הוא משתמש בהם בחיי היומיום.

■
החניך יעריך את חשיבותם של החושים לבני-האדם והחי.

■
החניך ילמד להשתמש בחושיו לרכישת ידע והרחבת עולמו.

מהלך הפעילות

עולם החושים

1.

את הפעילות מקיימים באולם גדול, שמכניס מראש לקראת הפעילות: בכניסה מציבים שלט גדול, ובו כתוב: "עולם החושים". מקיימים "פינות הפעלה" שונות בחדר - לכל פינה כותרת/שם והחפצים הנדרשים לה. מחשיכים את האולם - למעט אור קטן, שיסייע לחניכים לנוע בחדר. מוסיפים מוסיקה שקטה ומסתורית ליצירת אווירה מתאימה.

2.

החניכים נכנסים לאולם בזה אחר זה, ונעים בפינות השונות על-פי סדר קבוע (בסרט נע). הם מבצעים את המשימות השונות, ומציינים את התשובות למשימה שהפינה הציבה בפניהם על-גבי דף תוצאות.

פינת המישוש

1. מכניסים לצנצנות (או לארגזים) חומרים שונים ומכסים אותם בבד, ובו פתח להכניס את היד פנימה. החניכים מכניסים את ידם, כל אחד בתורו, ממששים את החומר הנמצא בפנים, ומציינים על גבי דף התוצאות מהו.

לדוגמה:

- קופסה מס' 1: חול.
- קופסה מס' 2: סוכר.
- קופסה מס' 3: מלח.
- קופסה מס' 4: פלסטיק.
- קופסה מס' 5: ברזל.
- וכן הלאה.

2. במרכז החדר מניחים ארגז גדול, ובו חפצים רבים ומשונים. כל חניך מכסה בתורו את עיניו, ניגש לארגז ההפתעות, ומוציא מתוכו חפץ כלשהו. באמצעות המישוש בלבד עליו לגלות מהו החפץ שהוציא.

פינת הטעם

כל חניך מניח בתורו עניבה על עיניו, כדי שלא יוכל לראות, והמדריך מניח על לשונו מאכלים וחומרים בטעמים שונים: תבלינים, שוקולד, פירורי לחם, שקדי מרק, קפה, קקאו... על-פי הטעם מנחשים החניכים מהם המאכלים השונים.

ניתן לבצע מבחן טעימה זה בדומה למבחני הטעימה השונים, שעושות חברות שונות.

לדוגמה:

"קולה" מחברות שונות.
"לבן" מחברות שונות ועוד...

פינת השמיעה

1. החניכים מקשיבים לקלטת טייפ שבה מוקלטים קולות שונים. כל חניך מציין בדף התשובות שלו את הרעש ששמע.

לדוגמה:

צעדים במדרגות, פתיחת דלת, קריעת נייר, הקלדה על מחשב ועוד.

2. מקליטים על-גבי קלטת קולות של אנשים מפורסמים, והחניכים מציינים על דף התשובות מי הם אנשים אלה.

פינת הריח

החניכים מכסים את עיניהם. כל חניך מקבל לידי בתורו כוס, ובה מאכל כלשהו בעל ריח חזק. החניך צריך לזהות את המאכל ולציין את תשובתו בדף התוצאות. רעיונות למאכלים וחומרים: פלפל חריף, אבקת שום, שמיר וכדומה.

פינת הראייה

לקראת הפעילות מצלמים שקופיות של עצמים מוכרים מאוד - אך מזוויות שונות, המקשות על הזיהוי.

לדוגמה:

שולחן - מלמעלה; מפתח - מהצד; חפצים שונים מזווית קרובה מאוד, בהגדלה עצומה וכו'.
החניכים צופים בשקופיות ורושמים בדף התוצאות מה הם רואים.

מחוץ לאולם תולים לוח, ובו התשובות הנכונות לחידות השונות שנשאלו. החניכים משווים את תשובותיהם ורואים היכן צדקו, והיכן טעו.

שלב
20 דקות
ללא חושים

בשלב זה משחקים משחקים ללא חושים, כלומר בעזרת עזרים פשוטים מונעים מן החניכים את השימוש באחד החושים במשחק.

לדוגמה:

1.

החניכים מתחלקים לזוגות. עיניו של חניך אחד מכוסות, ועל החניך השני לסייע לו לעבור מסלול מסוים בשבט, תוך מתן הוראות. במסלול קיימים מכשולים: מדרגות, חבל, אבן ועוד.

2.

מחלקים לחניכים כפפות (ניתן גם לבקש מהם להביא כפפות עבודה מהבית). החניכים לובשים אותן, ובעזרת מישוש, כשהכפפות על ידיהם, מנסים לזהות חפצים.

3.

מחלקים את החניכים לזוגות. חניך אחד מכל זוג מקבל פתק, ובו משפט כלשהו. עליו לומר את המשפט - אך ללא קול, כלומר רק בהזת השפתיים. על החניך שמולו לנחש מה הוא אמר.

שלב
15 דקות
סיכום

1.

בודקים עם החניכים כמה שאלות ומשימות מעולם החושים הצליח כל אחד לגלות ולענות נכונה.

2.

מבררים:

באילו פינות היה קושי רב יותר לגלות את התשובה הנכונה? באילו פינות היה קל יותר?

כיצד הרגישו החניכים, שנזקקו לסיוע חברם כדי לעבור את מסלול ההליכה בשבט (משום שעיניהם היו מכוסות)? האם ההליכה היתה בטוחה? האם התרחשו תקלות בדרך? (האם אחד החניכים נפל, כי לא הבין את ההוראה וההדרכה של חברו?).

האם הצליחו החניכים להבין את המשפט, שהעבירו להם חבריהם בהזת השפתיים בלבד?

האם הצליחו החניכים לגלות את החפץ שבו נגעו, כשעל ידיהם כפפות עבודה: באיזו דרך אנו משתמשים בחוש המישוש כדי להרגיש דברים?

כיצד אנו מרגישים, כשאין אנו יכולים להשתמש באחד מחמשת החושים?

אנו רגילים להשתמש בחושים שלנו בחיי היומיום. כשאחד מן החושים אינו עומד לרשותנו, אנו חשים בדרך-כלל חוסר-אונים, כי איננו מסוגלים עוד לתפקד כרגיל; ופחד, משום שאין אנו יודעים להסתדר בלי החושים שלנו, וזקוקים לעזרתם של אחרים.

מה קורה לשאר החושים, כשאחד מהם אינו מתפקד?

אנשים, שאחד מהחושים אינו מתפקד בגופם, לומדים להשתמש בחושים האחרים באופן משמעותי יותר. כלומר החושים האחרים מתחדדים, על-מנת לסייע לאדם להתמודד עם החוסר. לדוגמה: בדרך-כלל אנשים עוורים ערים יותר לרעשים שמסביב, משום שהם נאלצים להשתמש בחוש השמיעה כדי להתמצא בסביבה.

ניתן לסיים את הפעילות בסיפורה של הלן קלר. בגיל צעיר מאוד חלתה במחלה קשה, שגרמה לה לעיוורון וחירשות מוחלטים, ובעקבות זאת - גם לאלמות. סיפורה המרגש של הלן קלר מתאר את הדרך, שבה למדה הילדה בעזרת מורתה האישית והסובבים אותה להתגבר על הקשיים, לרכוש השכלה, ללמוד באוניברסיטה בהצלחה וליהנות מהנאות הרבות של החיים.

**את הדברים הטובים ביותר והיפים בעולם
אי-אפשר לראות וגם לא לפשש; יש להרגיש אותם.**

הלן קלר

**דבר אינו יכול לרפא את הנשפה, אלא החושים;
ודבר אינו יכול לרפא את החושים, אלא הנשפה.**

אוסקר ויילד

1. פעילות זו דורשת הכנה מרובה, אך ניתן להכין אותה באופן צוותי, וכל קבוצה תפעל בה במועד אחר.

אחריות

2. ניתן גם לערוך את החלק הראשון, הדורש השקעה מרובה, באופן גדודי, ואת שאר הפעילות - במסגרת הקבוצתית.

החניך מתמודד עם משימות: בחלק אחד - באופן עצמאי ואישי; ובחלק אחר - בזוגות.

החניך

מכיוון שהפעילות משלבת עבודה בזוגות, ניתן "לשדך" אותם, וכך ייווצרו היכרויות חדשות.

הקבוצה

